

Jakobskruiskruid

Goed weidebeheer is effectief wapen

De temperatuur stijgt weer, de zomer komt eraan. De paarden staan in grote getale op de weide. Voor de meeste paardenhouders is er geen mooiere aanblik dan het zien van hun rijkdom, grazend in het groen. Hoewel exacte aantallen niet bekend zijn, weten we dat er helaas elk jaar een aantal paarden ziek worden of zelfs sterven na het eten van Jakobskruiskruid. Er is discussie over de beste manier waarop dit kruid in de paardenweide bestreden zou moeten worden, maar het op een goede manier beheren van de weide lijkt de effectiefste.

Jakobskruiskruid is een kruid dat inheems is in Europa en veel voorkomt in Nederland. Het kruid heeft ruimte nodig om zich te kunnen vestigen, een wat schrale paardenweide is zodoende een ideale plek. De plant leeft gewoonlijk twee jaar, waarbij het eerste jaar de rozetten worden gevormd en hij het tweede jaar bloeit, normaliter van juni tot oktober. De plant sterft nadat hij zaden heeft gevormd. Er wordt gezegd dat paarden vanwege de onaantrekkelijke smaak slechts in uitzonderlijke gevallen of tijdens voedselschaarste eten van het kruid in levende vorm. In gedroogde – en even giftige – vorm, in hooi en kuil, herkent het paard de plant minder goed als giftig, en

zal het op deze manier meestal gewoon eten. Wat de plant giftig maakt, zijn de pyrrolizidine alkaloiden (PA's), die giftig zijn voor de meeste gewervelden en insecten en leverschade veroorzaken.

Symptomen

De in de plant aanwezige PA's worden in het lichaam van het paard omgezet in een stof die de lever en in mindere mate de nieren en longen beschadigt. De symptomen van een vergiftiging zijn weinig specifiek, waardoor het lastig is vast te stellen of de leverschade is opgelopen door Jakobskruiskruid, of andere oorzaken heeft zoals een virus, parasiet of een bacte-

rie. Symptomen als vermagering, conditieverlies, slechte eetlust, sloomheid, slechte vacht, overgevoeligheid voor zonlicht, gele slijmvliezen en zenuwverschijnselen (wankele gang, cirkelbewegingen, bewustzijnsvermindering, paniekerig gedrag) kunnen wijzen op leverschade en dus op een vergiftiging met Jakobskruiskruid. Bij het eten van één hap Jakobskruiskruid treedt vaak al leverschade op. Deze is vaak zo gering dat de andere levercellen de functie van de gestorven cellen overnemen. Gebeurt dit echter vaker en eet het paard geregeld kleine hoeveelheden van het kruid, dan is de schade op een bepaald moment zo groot, dat de lever dusdanig

Jakobskruiskruid is een tweejarige plant. In het eerste jaar groeien de rozetten.

Het blad van Jakobskruiskruid.

Jakobskruiskruid in bloei.

Wortelstelsel van de plant.

beschadigd raakt dat het paard ziek wordt en in uiterste gevallen sterft. Naar schatting moet het paard 1 tot 10% van het lichaamsgewicht aan volgroeide Jakobskruiskruidstengels eten, om ziek te worden. Gebeurt dit in relatief korte tijd, dan volgt een acute vergiftiging. Neemt het paard deze hoeveelheid over een langere periode op, dan wordt dit als een chronische vergiftiging geklasseerd. Bij de acute vorm van de vergiftiging, sterft een aanzienlijk deel van de lever af. Het lichaam reageert hierop met een infectie, waarna het paard erg ziek wordt door de verminderde leverfunctie en de bijgekomen ontsteking. Hoe meer levercellen afgestorven zijn, hoe groter de kans dat het paard de vergiftiging niet overleeft. De chronische variant leidt meestal niet tot grootschalige sterfte van levercellen en ontsteking van de lever. In dit geval nemen normaal gesproken de andere levercellen de functie van de gestorven cellen over, en vertoont het paard geen symptomen.

Voorkomen beter dan genezen

Zoals gezegd prefereert de plant een open graszode. Op een kaalgegraasd weiland vind je de plant dan ook eerder, dan op een weide met een dichte zode. Dit is dan ook meteen de effectiefste methode van bestrijding van Jakobskruiskruid: voorkomen dat de plant zich vestigt door te zorgen voor een dichte graszode door middel van goed weidebeheer. Eenvoudig is het echter niet altijd om dit te bereiken, aangezien paarden de wei vaak gemakkelijk kapot lopen door spelen, rennen en natuurlijk grazen. Staan er eenmaal planten Jakobskruiskruid in de wei, dan

zijn er mogelijkheden deze te verwijderen. Ook dit is niet eenvoudig. Bij handmatige verwijdering is het belangrijk dat zowel de plant zelf als alle wortels worden meegenomen. Zelfs uit kleine wortelresten kunnen namelijk weer nieuwe planten groeien. Vaak werkt dit handmatig verwijderen alleen bij jonge planten, omdat oudere planten vaak te diepe wortels hebben. Er zijn bronnen die juist afraden om de plant uit de grond te verwijderen, omdat rond de wortels van de plant binnen bepaalde tijd zich bacteriën en schimmels zouden ophopen, waardoor de plant zichzelf uitroeit door het ongeschikt raken van de bodem. Maaien of afsnijden van de plant is af te raden, omdat de plant in dit geval vaak binnen enkele weken terug groeit. En erger nog, vaak ook nog in een groter aantal. Verwijderen van de bloeiende delen van de plant, om te voorkomen dat deze zaden maakt, heeft eveneens vaak een averechts effect. Omdat de plant normaliter sterft na het maken van zaden, wordt hiermee namelijk de levensduur verlengd. Er zijn middelen te koop die de plant op chemische wijze bestrijden, maar ook deze zijn niet 100 procent succesvol. De middelen moeten via de bladeren naar de rest van de plant worden verspreid, en vanwege de grootte van de plant kan dat soms even duren. Indien men toch wil spuiten, dan kan dat het beste als de plant actief groeit en dus onder goede weersomstandigheden. Het meeste succes wordt bereikt bij bespuiten van jonge planten, het effect op volwassen planten is geringer. Samenvattend kan worden gesteld dat de beste manier om het kruid

te bestrijden, is voorkomen dat het überhaupt in de weide voorkomt.

Weidebeheer

Goed weidebeheer is de sleutel tot het voorkomen van het vestigen van Jakobskruiskruid. Een grasplant zal alleen goed groeien, en dus een dichte grasmat kunnen vormen, als de bodemvruchtbaarheid in orde is. Deze bodemvruchtbaarheid kan door een gespecialiseerd bedrijf worden gemeten, ook kunnen zij een specifiek bemestingsadvies opstellen aan de hand van de genomen grondmonsters. Met dit advies is het mogelijk de bodemvruchtbaarheid te verbeteren of te behouden, zodat het gras in staat wordt gesteld te concurreren met onkruiden. Erosie door loopschade wordt zo voorkomen en de levensduur van de weide wordt verlengd. Speciale graszaadmengsels, die geschikt zijn voor begrazing door paarden, zijn aan te bevelen omdat deze grassoorten beter bestand zijn tegen de schade die paarden aanbrengen aan de weide. De ene grassoort groeit hoger of breder dan de ander, en ook is er verschil in de mate waarop de plant zich weet te herstellen na het oplopen van schade door grazen en belopen.

Meer informatie?

Een groot deel van de informatie in dit artikel is afkomstig van de website van Esther Hegt. Zij heeft meerdere publicaties over Jakobskruiskruid op haar naam staan. Op haar website www.jakobskruiskruid.com wordt wetenschappelijk onderbouwde informatie over Jakobskruiskruid aangeboden.